

Баща ми беше един от най-богатите роми

Лиляна, р. 1966

Аз се казвам Лиляна и живея в едно село близо до град Велинград, родена съм на 26 декември 1966 година в град Велинград. Сега ще ви разкажа как протече моя живот. В мойто семейство аз бях предпоследното дете, преди мене беше моята най-голяма сестра Морио, след това беше брат ми Запрян, след него другата ми сестра Гута, след това аз и най накрая малката ми сестра Зухра. Моят баща се занимаваше с търговия на животни, той беше, както се казваше „царя” на ромите, а майка ми и нейната золва се занимаваха с калайджийството, отиваха в града, където по нашенски се казва „форо” и калайдисват на хората съдовете.

Мойто детство премина много весело, родителите ми ни разкарваха с каруците на който ние казвахме „е царенца” на всеки събор, навсякъде, където имаше събор, ние бяхме там с нашите „царенца”, правихме си палатки и се къпехме вечерта в някоя река, едно време бяхме много прости хора. Един път бяхме на събор в град Сърница и от всички градове и села се събираха ромите там и слагахме голям огън, по-големите деца правеха люлки от синджири, а старите хора ни правеха приказки. След като моят баща беше „Барона” на ромите, той събираше вечерта всичките роми покрай огнището и им даваше храна, взимаха музикалните си инструменти и почваха да свирят, а ние по младите, който бяхме на 13 години, играехме кючеци. Беше много хубаво, а сега нищо не е останало от циганските традиции.

Аз много обичах да се разкарвам с нашите, да им помагам в техните работи, макар че баща ми беше много строг човек, а мене най много обичаше от всичките му деца, аз му бях като че ли неговата слабост. Когато някой идваше да ме иска, той не ме даваше за жена на никой, казваше, че още съм малка за женене. Много хора се страхуваха от баща ми, защото на времето си той беше най-богатия човек от ромите. Той имаше пендари или злато, както се казва днешно време, ама ги е загубил по време на гоненията на ромите. Като малка много обичах да си играя на въже и на гоненица, имах щастливо и вълнуващо детство. Ние младежите не се разголвахме, бяхме облечени с панталон и от горе с пола. Много си играехме по поляните, много отивахме в планините. Ставаше ли май месец всички от селото се събирахме и отивахме в планината на чист въздух.

Сега си спомних как старите хора си правеха къщи на съборищата, правеха си ги от мукава, от найлони, слагахме пръчки за дюшеци отдолу, отгоре черги, кой какво има ,готвехме на огън. Слагахме един голям камък и там слагахме тенджерата да ври с

яденето - боб, пържолите готвихме и много други манджи. Много от почиващите идваха при нас, искаха по-старите жени да им врачуват. Младите пееха и играеха кючеци, беше много хубаво и интересно. Веднъж да прекосим един язовир в град Сърница, аз бях останала в каруцата и коня се изплаши тогава и преплува заедно с мене, за малко ми беше да падна, но слава на Бога, той ме опази тогава. Моят баща се беше изплашил тогава много за мене, той беше един добър и грижовен баща и съпруг, много се грижеше за нас. Не само това, но и беше един от най-богатите роми, както ви казах, помагаше на по-бедните, подаряваше коне на тези, които имаха нужда, а бе той помагаше на всички както можеше. А мойта майка нямаше ден да не ни точи баница, слагаме една голяма „софра” и се нареждахме всички около нея, за да ядеме гозбите приготвени от мама, а хляба го разчупваше баща ми и после ни раздаваше хляба по големина, а последното винаги се падаше на най-малкия от нас. След това татко ни караше да се молим, ние ромите сме един много вярващ народ, който много обича Бога.

Чакай ся ще ви разкажа за една моя леля и мъжа ѝ, те имаха една колибка, в която ние младежите отивахме, за нас ни беше все едно някакво барче, така да го кажем, и всички хора откъдето и да дойдат, винаги отиваха при тях. Те много посрещаха и изпращаха хората, обичаха да имат много хора около тях. И в тоя двор бяхме четири, пет семейства и който откъдето идва, все отивахме у тях в тяхната малка колибка, която леля я белосваше, поддържаше я много чиста и спрегната колибка, а пода им беше от кал и отгоре бяха си сложили едно балатумче, но всеки ден тая жена миеше тоя балатум, тя беше много хигиенична, вътре имаше две легла русенски и всеки кой как дойде, се хвърляха върху тия легла да спи. Тия хора не можеха да ядат от нас, те винаги следобед заключваха вратата, за да спят, но ние пак ги притеснявахме даже много.

Бяхме се преместили в град София, там да работят моите близки - баща ми, майка ми, брат ми и сестрите ми. Понякога замествах сестра ми в нейната работа, след като съм била по-буйна, макар тя да беше по-голяма от мене, и не само така ми, но и мойта майка замествах. Обичах много да ходя на работа, да се чувствам като големите и аз работех за нашите де. И там живяхме някъде около една година, като се върнахме в нашето село измина се някое време и баща ми почина и тогава сериозно трябваше да си търся работа, за да помагам на майка си за отглеждането на по-малката ми сестра. И тогава почнах работа в град Ракитово в текстилния завод „Никола Божанов”. И малката ми сестра искаше да работи при мене, аз не и давах, ама тя настояваше и най накрая ме надви и дойде и тя да работи при мене. Отивахме с нея на три смени на работа, но там

на времето вземахме много добри пари и каквото изкарвахме, ги давахме на моята майка, да ни пази парите, а и тя поддържаше домакинството и се грижеше за къщата.

Ами аз се запознах с мъжа си на 17 години на една сватба и после се замина време и се оженихме. Аз, когато се ожених за него, бях на 21 година. Дойдоха много годежари преди това, събраха се по-възрастните и сложихме китките по-младите и взех един поднос да обикалям около тях, да целувам ръце и те ми даваха пари.

Едно време в селото нямаше кафе, а пиехме леблебия. А в селото заведения нямаше, когато отивахме във Велинград на баня или в сладкарница с по-малката ми сестра, това ни беше много нещо за нас, все едно отивахме на дискотека, така да го кажем, и много се радвахме, когато отивахме на баня във Велинград. Иначе имахме една сладкарница в селото, но там много рядко отивахме, но и там беше хубаво, ние много не излизахме навънка или пък да скитосваме късно вечерта, защото при нас добрите и честните момичета не излизаха вечер и не скитосваха навънка. А пък в месеца един път ходихме на кино, но имаше прожекция, не сега вашите модерни плазми или 3D, както вие им казвате, и на нас ни беше много яко, с нетърпение чакахме тоя ден, за да можем да разпуснем малко, да го ударим на купон, както вие казвате. Всички говореха, че по-малката ми сестра ще ме прежени, защото е била по-отворена от мене, повече говореше, но не е станало така, аз се ожених преди нея в град Севлиево през 1988 година. Аз веднага забременях и родих момиче, след това и момче, тяхната разлика е една година. Момчето се ожени и от него имам един внук, който много обичам, дори повече и от децата си, както се казва, че внуците са по-мили и от децата, това е наистина така. А дъщеря ми не е женена работи и се грижи самостоятелно за себе си, тя е на 28 години. Не може да я караме насила да се жени, сега ние сме по-съвременни роми, не както бяхме едно време. Ако тя беше се родила в онова време, щеше насила да я дадат, който я иска за жена.